

www.ketab.ir

سرشناسه:	عظیمی شوشتری، عباسعلی، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام:	دولت در عصمت / نویسنده عباسعلی عظیمی شوشتری؛
پدیدآور:	تهیه شده بر اساس نسخه الموم اسلامی امام صادق ع
مشخصات نشر:	قم: انتشارات ...، زم ۵، آیت، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری:	۳۱۲ ص.
شابک:	۸۰۰۰۰ ریال: ۸-۱۸۶-۲۰۶-۹۶۱-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه به صورت زیر نویس.
موضوع:	اسلام و دولت
موضوع:	ولایت فقیه
شناسه افزوده:	انتشارات زمزم هدایت
رده بندی کنگره:	۱۳۹۱ ع ۹۵۶ / ۲۳۱ BP
رده بندی دیوبی:	۲۹۷ / ۴۸۳۲
شماره کتابشناسی ملی:	۳۰۹۰۳۳۷

دولت در عصر غیبت

پژوهشکده تحقیقات اسلامی

www.ketab.ir

زنگنه
سنه ۱۳۹۱

دولت در عصر غیبت

تهیه کننده: پژوهشگده تحقیقات اسلامی

نویسنده: عباسعلی عظیمی شوشتری

صفحه آرا: علی نصیر محمدی

چاپ: سپهر

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: زمستان ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۱۸۶-۸

آدرس: قم، خیابان دورشهر، نبش کوچه ۳، پلاک ۸۱

تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۲-۷۲۵، همراه: ۰۹۱۲۲۵۲۲۸۸۷

فهرست مطالب

مقدمه ۱۱

فصل اول: کلیات

مفهوم شناسی ۱۳

۱- قدرت سیاسی و انواع آن: ۱۳

۲- مشروعیت و مقبولیت ۱۷

رابطه سیاست و دین ۱۹

۱. سیاست: ۲۰

۲. رابطه دین و سیاست در اسلام: ۲۷

۳. رابطه دین و سیاست در غرب ۴۰

فصل دوم: حاکمیت در اسلام

مفهوم حاکمیت ۴۵

مبانی حاکمیت در اسلام ۴۷

۱. دیدگاه سنتی ۴۷

۲. دیدگاه تجددگرایان ۵۰

۳. دیدگاه عقلانیت اسلامی ۵۴

- انواع حاکمیت الهی: ۶۲
۱. حاکمیت تکوینی: ۶۳
۲. حاکمیت تشریحی: ۶۵
- رابطه حاکمیت الهی با حاکمیت مردم در نظام اسلامی ۶۷
۱. حاکمیت الهی در طول حاکمیت مردم ۶۸
۲. حاکمیت مردم در عرض حاکمیت الهی: ۶۹
۳. حاکمیت مردم در طول حاکمیت خداوند ۷۰
- حاکمیت در فلسفه سیاسی غرب ۷۰

فصل سوم: فلسفه حکومت در اسلام

- مفهوم حکومت اسلامی ۷۳
- ۱- حکومت: ۷۳
- ۲- دولت ۷۴
- ۳- حکومت اسلامی ۷۵
- اهداف سیاست و حکومت در اسلام ۷۷
۱. استقرار توحید در جامعه ۷۸
۲. اقامه واجبات ۷۹
۳. برقراری عدالت ۷۹
۴. تربیت و آموزش الهی جامعه ۸۲
۵. برپائی جامعه‌ای مستقل و تمدنی نمونه ۸۴
۶. استقرار آزادی‌های مشروع ۸۵
۷. زمینه‌سازی برای تحقق کرامت و ارزش واقعی انسان ۸۹
۸. برقراری امنیت اجتماعی ۹۱
۹. حاکمیت قانون ۹۳
- ضرورت حکومت در اسلام ۹۵
۱. دلایل عقلی ۹۶
۲. دلایل نقلی ۱۰۲

۱۰۸	مبانی مشروعیت حکومت در اسلام
۱۰۸	۱. نظریه انتخاب
۱۱۴	۲. نظریه نصب ولی فقیه

فصل چهارم: حکومت اسلامی در عصر غیبت

۱۲۳	بیان دیدگاهها
۱۲۳	۱. مفهوم ولایت فقیه
۱۲۵	۲. دیدگاه‌های فقهی موافقان تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت
۱۴۳	۳. دیدگاه‌های مخالفان تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت
۱۵۲	وکالت فقیه
۱۵۳	۱. مفهوم وکالت فقیه
۱۵۳	۲. تفاوت میان وکالت و ولایت
۱۵۵	۳. نقد نظریه وکالت فقیه

فصل پنجم: ویژگی‌های حکم اسلامی

۱۵۹	ویژگی‌ها و شرایط رهبری
۱۵۹	۱. انتصاب از جانب خداوند متعال
۱۶۰	۲. عدالت
۱۶۲	۳. علم و دانش
۱۶۳	۴. تقوای الهی
۱۶۵	۵. شجاعت
۱۶۶	۶. توانایی برقراری ارتباط با مردم
۱۶۸	۷. قدرت رهبری
۱۷۳	۸. سعه صدر
۱۷۵	۹. پاک‌مولد
۱۷۶	۱۰. بصیرت و بینش سیاسی و اجتماعی
۱۷۸	۱۱. تواضع و فروتنی

- ۱۷۹ ۱۲. سلامت جسمی
- ۱۸۰ ۱۳. مرد بودن
- ۱۸۳ ۱۴. برتری و اعلمیت:
- ۱۸۷ نحوه تعیین رهبر
- ۱۸۷ ۱. نحوه تعیین رهبر در صدر اسلام
- ۱۸۹ ۲. نحوه انتخاب رهبر در دوران غیبت

فصل ششم: وظایف و اختیارات حاکم اسلامی

- ۱۹۳ وظایف کلی حکومت اسلامی
- ۱۹۳ ۱. برقراری و استقرار امنیت
- ۱۹۷ ۲. آموزش و پرورش همگانی و توسعه فرهنگی
- ۱۹۹ ۳. برقراری عدالت اجتماعی
- ۲۰۱ ۴. تأمین نیازمندی‌های اجتماعی و تأمین رفاه
- ۲۰۳ حدود اختیارات ولی فقیه
- ۲۰۴ ۱. دیدگاه کسانی که معتقد به محدود بودن اختیارات ولی فقیه هستند:
- ۲۰۷ ۲. دیدگاه طرفداران ولایت مطلقه فقیه:

فصل هفتم: نقش مردم در حکومت اسلامی

- ۲۳۱ ماهیت مردم‌سالاری دینی و تفاوت آن با مردم‌سالاری در نظام‌های لیبرال دموکرات
- ۲۳۱ ۱. مفهوم مردم‌سالاری و مردم‌سالاری دینی
- ۲۳۱ ۲. ویژگی‌های مردم‌سالاری دینی
- ۲۳۱ ۳. شباهت‌ها و تفاوت‌های مردم‌سالاری دینی با دموکراسی
- ۲۴۴ حدود حاکمیت مردم بر سرنوشت خویش
- ۲۴۴ ۱. نقش مردم در تشکیل حکومت اسلامی:
- ۲۴۹ ۲. نقش مردم در استمرار حکومت
- ۲۵۹ وجوب حمایت و تبعیت مردم از حکومت اسلامی
- ۲۶۰ ۱. دلایل عقلی

۲. دلایل نقلی ۲۶۰

فصل هشتم: امتیازات نظام اسلامی بر سایر نظام‌ها

امتیازات بر نظام‌های لیبرالیستی ۲۶۳

۱. تفاوت در مبانی ۲۶۳

۲. تفاوت در اهداف ۲۷۲

۳. برتری‌های ساختاری ۲۷۴

امتیازات بر نظام‌های استبدادی ۲۸۴

امتیازات بر نظام‌های سوسیالیستی ۲۸۵

فصل نهم: پاسخ به شبهات

شبهه اول: عدم اجماع دربارهٔ ولایت فقیه ۲۸۹

شبهه دوم: ابهام در ماهیت نظام ولایت فقیه ۲۹۱

شبهه سوم: مادام العمر بودن ولایت فقیه ۲۹۴

شبهه چهارم: نظریه شورای رهبری ۲۹۶

شبهه پنجم: ممکن الخطا بودن ولی فقیه ۲۹۸

فهرست منابع ۳۰۳

۱- منابع فارسی ۳۰۳

۲- منابع عربی ۳۰۸

۳- منابع لاتین ۳۱۱

۴- سایت‌ها ۳۱۲

مقدمه

شاید کمتر مکتب و مشرب اجتماعی یا فلسفی را می‌توان یافت که داعیه تنظیم روابط انسان‌ها را داشته باشد. در کنار روابط سیاسی بی‌تفاوت عبور کند. چه اینکه روابط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی هر جامعه‌ای چنان در هم تنیده‌اند که تنظیم هر یک از آنها مستقیم یا غیر مستقیم بر سایر ابعاد متاثرکننده خواهد بود. این موضوع، اگر با دقت توجه کنیم، شامل تأثیر و تأثر حوزه زندگی فردی و اجتماعی نیز می‌شود. انسان‌ها را نمی‌توان جزایر دور افتاده از همی تلقی کرد که حوادث پیرامون آنها را متأثر نمی‌کند. به ویژه اگر این حادثه به مسائل کلان جامعه بپردازد که خواسته یا ناخواسته با حروشت آنها و شاید ادامه حیات انسانی آنها مرتبط باشد. سیاست چنین جایگاهی را دارد.

با این وصف این سؤال که آیا دین برای خود رسالتی در پرداختن به امور سیاسی قائل است یا خیر؟ همواره گفتمانی بحث برانگیز میان طیف‌های مختلف متفکرین و اندیشمندان دینی و غیر دینی بوده است. این موضوع نسبت به اسلام و به ویژه مکتب تشیع در عصر غیبت بیشتر مورد جدل و نظریه پردازی بوده، زیرا روایات و احادیثی که ظاهراً مثبت هر دو دیدگاه است، وجود دارد. این اختلاف نظر ها نه تنها در اصل موضوع رابطه دین و سیاست جاری است، بلکه میان کسانی که قائل به وجود چنین رابطه‌ای هستند، در چگونگی و ماهیت رابطه، نوع حکومت، مبنای مشروعیت حاکم و نحوه تعیین او، نقش و جایگاه مردم، صلاحیت‌های رهبر و مانند آن نیز اختلافات بسیاری به چشم می‌خورد.

این موضوع از زمانی که نظام جمهوری اسلامی بر مبنای نظریه ولایت مطلقه فقیه امام خمینی* پایه گذاری شد، شدت گرفت و حوزه های بحث برانگیز فقهی و کلامی جدیدتری به خود دید. از طرفی به دلیل تأثیرگذاری نظریات مربوط به حکومت و سیاست در عصر غیبت بر منافع سیاسی گروه ها و احزاب در داخل و سیاست های قدرت های بزرگ در خارج، نمی توان از آمیخته شدن برخی از نظریه پردازی ها با اغراض سیاسی نیز غفلت کرد.

این امر ما را بر آن داشت که با یک بررسی علمی، مستدل و منطقی، موضوع را به تناسب و سع این مقال در خصوص رابطه دین و سیاست، حاکمیت در اسلام، اصل ولایت فقیه، ماهیت و نظریات پیرامون آن، نحوه تعیین رهبر در مکتب تشیع، وظایف و اختیارات رهبری در عصر غیبت و نقش و جایگاه مردم و بالأخره تمایزات نظام ولایت فقیه با نظام های استبدادی مبتنی بر امرالدمکراسی و سوسیالیستی، مورد مطالعه قرار دهیم. از ویژگی های این تحقیق نیز نسبتاً نوین به موضوع است. که از یک سواز دستاوردهای علمی روز در علم مدیریت و حقوق اساسی و علوم سیاسی بهره برده و از سوی دیگر بر ادله و منابع فقهی و کلامی شیعه تکیه کرده است. به امید اینکه مقبول درگاه خداوند متعال واقع شود و از عنایت خاصه حضرت نبی صلی الله علیه و آله (روحی له الفداء) نیز بهره مند شویم.

معاونت پژوهش

پژوهشکده تحقیقات اسلامی